

Спеціалізованій вченій раді ДФ 35.051.185
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка МОН України

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента
Костецького Володимира Володимировича
на дисертаційну роботу Шопської Юлії Костянтинівни
на тему «Інструменти зміцнення фінансової безпеки сектора малого
підприємництва», подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність теми.

Фінансова складова традиційно вважається однією з найбільш уразливих у системі безпеки суб'єктів сектора малого підприємництва. Вони оперують меншими (в порівнянні з середніми та великими підприємствами) обсягами капіталу, мають менші обсяги господарювання, доходу і прибутку, а, відтак, як правило, нижчий рівень запасу фінансової стійкості та безпеки. Настання фінансових ризиків, за звичай, має більш негативні наслідки саме для представників цього сектора економіки.

В умовах війни, а надалі – повномасштабної війни, фінансово-економічне середовище бізнесу в Україні істотно ускладнилося. Через значні обсяги біженців за кордон, масові внутрішні переміщення населення, дестабілізацію ситуації на ринку праці, в сфері зайнятості і т. п. скоротилися обсяги платоспроможного попиту як населення, так і бізнесу, зменшилися доходи суб'єктів господарювання, зросла вартість енергоресурсів, відповідно, – витратомісткість виробництва, посилилися воєнні ризики, збільшилися витрати на страхування, ускладнився доступ до зовнішнього фінансування тощо.

У такій ситуації актуалізувалася роль та завдання державної політики

підтримки і сприяння в зміцненні фінансової безпеки суб'єктів малого підприємництва в Україні. З огляду на ці та інші обставини поглиблення теоретичних засад, розвиток науково-методичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо вдосконалення інструментів зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва мають високий рівень своєчасності та актуальності.

Актуальність проведеного Шопською Ю. К. дослідження також підтверджується науковим внеском здобувачки у науково-дослідну роботу кафедри економіки та публічного управління факультету управління фінансами та бізнесу Львівського національного університету імені Івана Франка. А саме за темою: «Публічне управління у XXI столітті: національна візія та виклики глобалізації» (номер державної реєстрації 0121U110239) авторкою обґрунтовано прикладні засади зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва та конкретизовано інструменти державної політики в цій сфері.

***Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації.***

Детальне ознайомлення з матеріалами дисертації та публікаціями Шопської Юлії Костянтинівни дає змогу зробити наступні висновки.

Обґрунтованість і достовірність основних наукових положень дисертації, одержаних результатів, висновків і рекомендацій підтверджується використанням загальнонаукових, теоретичних та спеціальних методів дослідження, зокрема: синтезу і системного аналізу, статистично-економічного та композиційного аналізу, логічного аналізу, системного аналізу, економіко-математичного моделювання, порівняння та ін.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій ґрунтується на детальному вивченні й аналізі положень нормативно-правових актів України, наукових публікацій вітчизняних та зарубіжних учених, інформаційно-аналітичних і статистичних матеріалів.

Коректність посилань на літературні джерела дозволяє відокремити

наукові здобутки авторки від наукових напрацювань інших вчених. У дисертації розглянуто та вирішено коло важливих завдань, що дозволило дисертантці досягти поставленої у роботі мети, продемонструвати авторську позицію у напрямі вирішення науково-практичного завдання поглиблення теоретичних засад, розвитку науково-методичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо вдосконалення інструментів зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва, переважній більшості з яких властива наукова новизна.

Одержані результати дисертаційної роботи характеризуються науковою новизною, придатні для подальшого удосконалення існуючих і розроблення нових теоретико-методичних положень й прикладних аспектів у сфері фінансового та інноваційного менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування.

Отримані результати здобувачки у повній мірі розкривають наукову новизну та спрямовані на удосконалення існуючих і розроблення нових положень щодо управління процесами зміцнення фінансової безпеки в секторі малого підприємництва.

Практичне значення отриманих результатів.

Висновки та пропозиції щодо формування і реалізації інструментів зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва, розроблені в дисертації Шопської Ю. К., використані в діяльності Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України (довідка № 7663/35/10-24 від 26.04.2024 р.); Львівської обласної військової (державної) адміністрації при обґрунтуванні низки положень Стратегії розвитку Львівської області на період 2021-2027 років (довідка № 1-52/238 від 29.03.2024 р.); Європейської бізнес-асоціації (довідка № 01-2903 від 29.03.2024 р.).

Окремі теоретичні та науково-методичні напрацювання дисертації використовуються в навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка під час викладання дисциплін: «Публічне

управління у сфері національної безпеки», «Прийняття рішень в публічному управлінні та корпоративному секторі», «Публічне управління фінансово-економічним розвитком» та при підготовці навчально-методичного забезпечення для студентів першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» (довідка № 1363-У від 08.05.2024 р.).

***Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації.***

Теоретичні та прикладні результати, висновки та рекомендації, отримані Шопською Юлею Костянтинівною у дисертації, слід визнати достовірними. Ознайомлення зі змістом дослідження дало змогу виокремити елементи наукової новизни у сформульованих авторкою положеннях дисертаційної роботи, серед яких найбільший науковий інтерес становлять наступні:

по-перше, щодо удосконалення та подальшого розвитку теоретико-методичних засад дослідження інструментів зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва:

- визначення елементів внутрішньої структури фінансової безпеки сектора малого підприємництва (рис. 1.1 на с. 40 роботи), узагальнення сутнісних характеристик фінансової безпеки сектора малого підприємництва країни (рис. 1.2 на с. 43 дисертації), визначення структури фінансової безпеки сектора малого підприємництва країни (рис. 1.3 на с. 44 рукопису);

– удосконалення теоретико-методичних засад ідентифікації загроз фінансовій безпеці сектора малого підприємництва за напрямками: погіршення фінансово-ресурсної забезпеченості бізнесу, зниження характеристик самодостатності, стійкості, ефективності функціонування та погіршення фінансово-економічного стану, уповільнення динамічних характеристик, неспроможність зберігати висхідний тренд розвитку (табл. 1.1 на с. 47 рукопису);

– побудова концептуальної моделі аналізування й контролю фінансової безпеки сектора малого підприємництва (рис. 1.4 на с. 58 дисертації);

– подальший розвиток сутнісно-змістових характеристик сектора малого підприємництва, зокрема як об'єкта в політиці зміцнення фінансової безпеки (п.р. 1.3 на с. 62-80 дисертації);

по-друге, щодо удосконалення та подальшого розвитку методичних рекомендацій із аналізування фінансової безпеки сектора малого підприємництва:

– розробка науково-методичного підходу до композиційного аналізування фінансової безпеки сектора малого підприємництва (п.р. 2.2 на с. 107-123 дослідження);

– розробка методичного підходу до ідентифікації викликів і загроз фінансовій безпеці сектора малого підприємництва (п.р. 2.3 рукопису);

по-третє, щодо удосконалення та подальшого розвитку науково-прикладних рекомендацій щодо реалізації інструментів зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва:

– визначення стратегічних пріоритетів та безпосередніх інструментів їх досягнення (рис. 3.1 на с. 158 дисертації);

– обґрунтування та апробація методики форсайту зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва (п.р. 3.2 на с. 152-168 дисертації);

– визначення умов, форм та засобів реалізації розвиткового та превентивно-стабілізуючого сценаріїв державної політики апробації в Україні прогресивного зарубіжного досвіду щодо зміцнення фінансової безпеки в секторі малого бізнесу (рис. 3.4 на с. 205 рукопису).

Загалом, зроблені у дисертації висновки та пропозиції сформульовані коректно, характеризуються науковою новизною, мають теоретичне і практичне значення.

***Повнота викладу результатів дослідження в наукових публікаціях,
зарахованих за темою дисертації.***

За темою дисертації опубліковано 13 наукових праць обсягом 7,75 д.а. (з яких 5,35 д.а. належить особисто автору), а саме: 7 наукових статей у фахових виданнях України, у т. ч. 1 – у періодичному науковому виданні, що індексується

у міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science, та 6 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

В опублікованих працях розкрито сутність та зміст наукових положень, що представлені до захисту. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертантки відображено відповідно до отриманих нею особисто результатів.

Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація матеріалів дисертаційної роботи, характер статей здобувачки і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають пропоновані шляхи вирішення наукового завдання щодо поглиблення теоретичних засад, розвитку науково-методичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій щодо вдосконалення інструментів зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва. Загалом дисертація пройшла належну апробацію. Вона є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Структура та обсяг дисертації.

За логікою викладу матеріалу, змістом і наповненням дисертаційна робота є завершеною науковою працею. Авторкою проаналізовано значний обсяг інформаційних джерел, виконані завдання дослідження, сформульовані чіткі висновки до кожного з трьох розділів і загальні висновки до роботи.

Дисертація має класичну структуру, складається із анотацій (українською і англійською мовами), списку публікацій здобувачки за темою дисертації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст дисертації, який викладено на 197 сторінках, містить 21 таблицю і 21 рисунок. Список використаних джерел має 188 найменувань на 18 сторінках. Додатки розміщено на 14 сторінках.

Оформлення роботи відповідає вимогам МОН України до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття ступеня доктора філософії відповідно до Наказу МОН України від 12 січня 2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету й основні завдання, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, охарактеризовано інформаційну базу, наведено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та особистий внесок здобувачки.

У першому розділі дисертації (с. 28-83) «Теоретичні засади та інструменти зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва» розвинуто концептуально-змістовні характеристики сектора малого підприємництва, узагальнено еволюцію інституційно-правових засад малого підприємництва в Україні та фінансові аспекти його розвитку, поглиблено теоретичну сутність та розкрито змістовні характеристики фінансової безпеки сектора малого підприємництва, детерміновано інструменти зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва.

У другому розділі дисертації (с. 84-151) «Фінансова безпека сектора малого підприємництва: аналіз та оцінювання» наведено результати аналізування стану та тенденцій розвитку сектора малого підприємництва України у проекції забезпечення його фінансової безпеки, комплексного оцінювання фінансової безпеки сектора малого підприємництва, ідентифікації недоліків та загроз послаблення фінансової безпеки цього сектора економіки в Україні.

У третьому розділі роботи (с. 152-217) «Стратегічні орієнтири та інструментарій зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва» обґрунтовано пріоритети та дієві інструменти зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва в Україні, здійснено форсайт зміцнення фінансової безпеки цього сектора національної економіки, визначено ефективні світові практики та інструменти їх імплементації в Україні задля зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва.

У загальних висновках та висновках до розділів зроблено узагальнення проведеного дослідження та викладено основні його наукові та практичні результати. Висновки до дисертації добре кореспондуються із завданнями дослідження.

Додатки дисертації містять допоміжні матеріали, які розширюються зміст роботи та дозволяють краще зрозуміти методику проведених досліджень у сфері фінансової безпеки сектора малого підприємництва.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

Ознайомлення із дисертацією та науковими працями Шопської Ю. К. дає підстави стверджувати, що авторкою дотримано принципи та норми академічної доброчесності. Використання положень, праць та висловлювань інших авторів містять відповідні коректні посилання на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень. Академічний плагіат та фабрикація відсутні, порушень академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення дисертаційної роботи.

Попри властивий результатам дослідження високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень, дисертація Шопської Ю. К. не позбавлена дискусійних аспектів, а саме:

1. На рис. 1.2 (с. 43 дисертації) здобувачка наводить структуру сутнісної характеристики поняття «фінансова безпека сектора малого підприємництва». На загал, можна погодитися, що це і стан, і міра, і спроможність. Однак, така різновекторність у баченні змістових характеристик поняття ускладнює вибудування методики аналізування фінансової безпеки сектора малого бізнесу. Відповідно, у аналітичній частині дослідження не всі з вказаних аспектів були проаналізовані.

2. У тексті дисертації авторка оперує таким поняттям, як «інтереси стейкхолдерів» (наприклад, рис. 1.4 на с. 58 роботи). Однак, повний склад таких стейкхолдерів у роботі не наводиться. Також не визначаються їх фінансово-економічні інтереси. Відтак, не зрозуміло, що мається на увазі, коли визначається мета процесу аналізування фінансової безпеки досліджуваного сектора: « ... проведення аналізу й оцінювання стану, рівня та структурних характеристик фінансової безпеки сектора малого підприємництва шляхом формування

висновків відносно стану захищеності бізнесу, міри реалізації фінансово-економічних інтересів стейкхолдерів, здатності сформувавши безпечне середовище для бізнесу та суб'єктів малого підприємництва для їх ефективного функціонування».

3. У п.р. 3.1 авторка представила власне бачення стратегічних пріоритетів, завдань та інструментів державної політики зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва в Україні, які обґрунтовані та на загал не викликають дискусії. Однак, формулювання мети державної політики у цій сфері (системне вдосконалення бізнес-середовища підприємницької діяльності в контексті мінімізації фінансових викликів та загроз, покращення фінансово-ресурсного забезпечення та фінансово-економічного стану суб'єктів малого підприємництва, забезпечення розвитку і капіталізації цього сектора економіки), як на наш погляд, дещо не конкретизоване.

4. Під час здійснення форсайту зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва у Львівській області (п.р. 3.2 дисертації) у табл. 3.1 на с. 172 авторка наводить детермінанти складової «якість бізнес-середовища», однак оперує низкою детермінант, які дещо в меншій мірі характеризують бізнес-середовище. До прикладу, це індекс цін, кількість учасників експортно-імпортних операцій, обсяги зовнішньої торгівлі, індекс ВРП, рівень тінізації та корупції.

Проте в загальному, вищезазначені зауваження не применшують наукової та практичної цінності результатів дослідження і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Шопської Юлії Костянтинівни є завершеною логічно побудованою самостійною працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати дослідження, що розв'язують поставлене наукове завдання щодо поглиблення теоретичних засад, розвитку науково-методичних підходів та обґрунтування практичних рекомендацій із вдосконалення інструментів

зміцнення фінансової безпеки сектора малого підприємництва. Робота виконана на достатньо високому науково-методичному рівні, містить наукову новизну, відповідає принципам академічної доброчесності. Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», а обсяг та оформлення – чинним вимогам МОН України.

За своїм змістом та якістю теоретико-методичних і прикладних розробок дисертаційна робота Шапської Ю. К. відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а сама авторка – Шопська Юлія Костянтинівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансових технологій
та банківського бізнесу
Західноукраїнського
національного університету

Володимир КОСТЕЦЬКИЙ